

Utgiftsområde 15 Studiestöd

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens förslag till anslag m.m. inom utgiftsområde 15 *Studiestöd* för budgetåret 2005 samt 23 motionsyrkanden. Utskottet tillstyrker regeringens förslag på samtliga punkter och avstyrker motionsyrkandena.

Regeringens budgetförslag innebär att anslagen för studiehjälp och studiemedel anpassas till förväntat studerandeantal. Anslaget för studiemedel minskas också med 50 miljoner kronor som i stället tillförs anslag 25:4 *Rekryteringsbidrag*. Eftersom rekryteringen successivt beräknas öka föreslås anslaget för detta ändamål öka med sammantaget cirka 350 miljoner kronor. Anslaget till vissa organisationer som fördelas av LO, TCO och Statens institut för särskilt utbildningsstöd (Sisus) förblir oförändrat för budgetåret 2005. Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk och stödet till produktion av studielitteratur för högskolestuderande som är synskadade, rörelsehindrade eller dyslektiker behålls på dagens nivå.

Moderata samlingspartiet, Folkpartiet liberalerna, Kristdemokraterna och Centerpartiet redovisar i särskilda yttranden sina budgetalternativ för utgiftsområdet. Moderaterna har en annan prognos vad gäller antalet studerande med studiemedel och föreslår därför drygt 130 miljoner kronor mindre på anslaget 25:2 *Studiemedel m.m.* Även Folkpartiet har en annan prognos och minskar anslaget med 200 miljoner kronor. Folkpartiet vill höja totalbeloppet för studerande med 400 kr per månad och sänka den högre bidragsnivån för vuxna som läser på gymnasienivå från 82 % till 60 %. Moderaterna och Folkpartiet vill ta bort rekryteringsbidraget medan Centerpartiet föreslår en ökning. Moderaterna vill även avskaffa anslaget till korttidsstudier medan Folkpartiet föreslår en minskning med 40 miljoner kronor. Kristdemokraterna och Centerpartiet föreslår att anslaget för korttidsstudier avskaffas men överför 20 miljoner kronor till anslaget till rekryteringsbidrag. Dessa medel – som motsvarar de som i dag fördelas av Sisus – skall i stället fördelas av Centrala studiestödsnämnden. I *bilaga 2* finns en översikt över regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år 2005 inom utgiftsområdet.

I betänkandet finns reservationer från Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet till förmån för yrkanden på andra punkter än anslagen för 2005.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Innehållsförteckning.....	3
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Utskottets överväganden	8
Inledning	8
Resultat.....	8
Anslag m.m. för budgetåret 2005	10
25:1 Studiehjälp m.m.	10
25:2 Studiemedel m.m.....	11
25:3 Studiemedelsräntor m.m.....	12
25:4 Rekryteringsbidrag	12
25:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk.....	13
25:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål.....	14
25:7 Bidrag till vissa organisationer m.m.....	14
Beloppet för studiebidrag inom studiehjälpen.....	15
Studiemedel till studenter med barn	16
Bidragsandelen i studiemedel.....	16
Stöd till högre utbildning på minoritetsspråk	17
Inkomstprövningen vid beviljande av studiemedel (fribeloppet)	18
Studiemedelsbelopp i direkt proportion till uppnådda studieresultat	19
Reservationer	20
1. Beloppet för studiebidrag inom studiehjälpen (punkt 2) – kd	20
2. Studiemedel till studenter med barn (punkt 3) – fp	20
3. Studiemedel till studenter med barn (punkt 3) – kd.....	21
4. Bidragsandelen i studiemedel (punkt 4) – kd	21
5. Bidragsandelen i studiemedel (punkt 4) – c	22
6. Inkomstprövningen vid beviljande av studiemedel (fribeloppet) (punkt 6) – m.....	22
7. Inkomstprövningen vid beviljande av studiemedel (fribeloppet) (punkt 6) – fp.....	23
8. Inkomstprövningen vid beviljande av studiemedel (fribeloppet) (punkt 6) – kd	23
9. Studiemedelsbelopp i direkt proportion till uppnådda studieresultat (punkt 7) – fp.....	24
Särskilda yttranden.....	25
1. Anslag inom utgiftsområde 15 Studiestöd för budgetåret 2004, m.m. (punkt 1) – m.....	25
2. Anslag inom utgiftsområde 15 Studiestöd för budgetåret 2004, m.m. (punkt 1) – fp.....	26
3. Anslag inom utgiftsområde 15 Studiestöd för budgetåret 2004, m.m. (punkt 1) – kd.....	26

4. Anslag inom utgiftsområde 15 Studiestöd för budgetåret 2004, m.m. (punkt 1) – c	28
5. Ökat belopp i studiehjälpen – kd	29
6. Studerande med barn – m	29
Bilagor	
Förteckning över behandlade förslag.....	30
Propositionen.....	30
Motioner från allmänna motionstiden 2004.....	30
Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år 2005 inom utgiftsområde 15 Studiestöd	33

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Med hänvisning till de motiveringar som framförs under Utskottets överväganden föreslår utskottet att riksdagen fattar följande beslut:

1. Anslag inom utgiftsområde 15 Studiestöd för budgetåret 2005, m.m.

Riksdagen

a) godkänner att under 2005 lån tas upp i Riksgäldskontoret för studielån intill ett belopp om 140 000 000 000 kr; därmed bifaller riksdagen proposition 2004/05:1 utgiftsområde 15 punkt 1,

b) bemyndigar regeringen att under 2005 för ramanslaget 25:6 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* beställa produktion av studielitteratur som inklusive tidigare gjorda åtaganden innebär utgifter på högst 4 000 000 kr efter 2005; därmed bifaller riksdagen proposition 2004/05:1 utgiftsområde 15 punkt 2 och

c) för budgetåret 2005 anvisar anslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd enligt uppställningen i bilaga 2 till detta betänkande; därmed bifaller riksdagen proposition 2004/05:1 utgiftsområde 15 punkt 3 och avslår motionerna

2004/05:Ub321 yrkandena 1 och 5,

2004/05:Ub419 yrkande 1,

2004/05:Ub448,

2004/05:Ub469 yrkande 9 och

2004/05:Ub485 yrkande 2.

2. Beloppet för studiebidrag inom studiehjälpen

Riksdagen avslår motion

2004/05:Ub469 yrkande 1.

Reservation 1 (kd)

3. Studiemedel till studenter med barn

Riksdagen avslår motionerna

2004/05:Ub321 yrkande 2,

2004/05:Ub441 yrkande 8 och

2004/05:Sf363 yrkande 24.

Reservation 2 (fp)

Reservation 3 (kd)

4. Bidragsandelen i studiemedel

Riksdagen avslår motionerna
2004/05:Ub276 yrkande 10,
2004/05:Ub324 yrkande 2 och
2004/05:Ub469 yrkande 5.

*Reservation 4 (kd)
Reservation 5 (c)*

5. Stöd till högre utbildning på minoritetsspråk

Riksdagen avslår motion
2004/05:Ub353.

6. Inkomstprövningen vid beviljande av studiemedel (fribeloppet)

Riksdagen avslår motionerna
2004/05:Ub207,
2004/05:Ub232,
2004/05:Ub259 yrkande 2,
2004/05:Ub290 yrkande 2,
2004/05:Ub321 yrkande 8 och 9 samt
2004/05:Ub469 yrkande 6.

*Reservation 6 (m)
Reservation 7 (fp)
Reservation 8 (kd)*

7. Studiemedelsbelopp i direkt proportion till uppnådda studieresultat

Riksdagen avslår motion
2004/05:Ub321 yrkande 6.

Reservation 9 (fp)

Stockholm den 30 november 2004

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jan Björkman (s), Britt-Marie Danestig (v), Ulf Nilsson (fp)*, Inger Lundberg (s), Majléne Westerlund Panke (s), Agneta Lundberg (s), Nils-Erik Söderqvist (s), Margareta Pålsson (m)*, Louise Malmström (s), Ana Maria Narti (fp)*, Sofia Larsen (c)*, Sören Wibe (s), Tobias Billström (m)*, Mikaela Valtersson (mp), Christer Adelsbo (s), Ewa Björling (m)* och Torsten Lindström (kd)*.

* Har ej deltagit i beslutet under förslagspunkt 1.

Utskottets överväganden

Inledning

Riksdagen har den 24 november 2004 fastställt utgiftsramen för 2005 för utgiftsområde 15 *Studiestöd* till 20 995 726 000 kr (prop. 2004/05:1 Budgetpropositionen för 2005, bet. FiU1, rskr. 47).

I utgiftsområdet ingår de två stora studiestödssystemen: studiehjälp till ungdomar i gymnasial utbildning och studiemedel för vuxenutbildning och högskoleutbildning. Systemen regleras i studiestödslagen (1999:1395) och studiestödsförordningen (2000:655). Studiehjälp och studiemedel administreras av Centrala studiestödsnämnden (CSN).

Vidare finns inom utgiftsområdet rekryteringsbidrag till vuxenstudier och bidrag vid korttidsstudier. Rekryteringsbidrag beslutas av CSN men prövningen av vilka som skall få bidraget görs huvudsakligen av de sökandes hemkommuner. En särskild satsning inom rekryteringsbidraget som påbörjades under 2004 och som fortsätter under 2005 innebär att kommuner och landsting får rekrytera anställda inom vård, skola och omsorg till studier på halvtid med rekryteringsbidrag. Bidraget regleras dels i lag (2002:362), dels i förordning (2002:744). Korttidsstudiestödet regleras i förordning (2001:362) och administreras av LO, TCO och Statens institut för särskilt utbildningsstöd (Sisus).

Utgiftsområdet omfattar också anslag som finansierar räntesubventioner och avskrivningar av studielån, bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning för funktionshindrade och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk samt bidrag för produktion av studentlitteratur för studenter som är synskadade, rörelsehindrade eller dyslektiker.

Utskottet tar i det följande först upp regeringens redovisning av resultaten av utgiftsområdet. Därefter behandlas regeringens förslag till anslagsbelopp tillsammans med motioner som rör dessa. Sist behandlas motioner som rör förändringar i befintliga regler för studiestödet.

Resultat

Studiestödet hör till politikområdet Utbildningspolitik. Resultatinformation om studiestödet lämnas därför i det avsnitt av budgetpropositionen som handlar om utgiftsområde 16 *Utbildning och universitetsforskning* och där bedömningarna om detta politikområde redovisas.

Antalet studerande som fick **studiehjälp** under 2003 uppgick till cirka 400 000, vilket är en ökning med cirka 3 % jämfört med 2002. Ökningen hänger enligt regeringen samman med befolkningsutvecklingen i åldrarna 16–

19 år. Antalet studerande som fick inackorderingstillägg var cirka 7 800, vilket är en ökning med drygt 13 % jämfört med 2002. Ökningen förklaras till stor del av att antalet friskolor har ökat under de senaste åren. Det behovsprövade extra tillägget lämnades till närmare 16 500 studerande, vilket är en minskning med cirka 5 % jämfört med föregående år. Av det totala antalet studerande som haft studiehjälp var 49 % kvinnor. Regeringen gör bedömningen att studiehjälpen har bidragit till att i princip alla ungdomar, oavsett deras ekonomiska, geografiska och sociala situation, har kunnat få en gymnasial utbildning.

Under 2003 fick närmare 17 200 studerande **studiemedel** på *grundskolenivå*, vilket är en minskning med cirka 14 % jämfört med 2002. Av de studerande på grundskolenivå fick drygt hälften studiemedel med en högre bidragsnivå (82 % av totalbeloppet) än det normala (34,5 % av totalbeloppet). Närmare 100 300 studerande fick studiemedel på *gymnasienivå* under 2003, en minskning med 9 % jämfört med 2002. Regeringen bedömer att den minskade efterfrågan på studiemedel bland vuxenstuderande beror på ett minskat antal utbildningsplatser. Av de vuxna studerande på gymnasial nivå fick cirka 30 % studiemedel med den högre bidragsnivån. Anledningen till att antalet vuxna med studiemedel på grundläggande och gymnasial nivå har minskat är enligt regeringen att det statliga stödet till vuxenutbildningen har minskat sedan Kunskaapslyftet avslutades 2002.

Lånebenägenheten, dvs. antalet personer som tar lån i förhållande till antalet studerande som har rätt till bidrag, sjönk något jämfört med tidigare år bland de studerande på grundskole- och gymnasienivå. Under 2003 tog närmare 64 % av de studerande lån. Antalet studerande som fick tilläggs lån eller merkostnadslån minskade under 2003. Regeringen bedömer att de olika stöden har bidragit till att upprätthålla antalet vuxna studerande på grundläggande och gymnasial nivå.

Under 2003 har antalet studerande med studiemedel på eftergymnasial nivå ökat med närmare 10 000 (motsvarande 3 %) till totalt 320 200 personer. Av dessa studerade 92 % inom grundläggande högskoleutbildning. Drygt 8 % fick studiemedel för annan eftergymnasial utbildning, t.ex. kvalificerad yrkesutbildning och kompletterande utbildning. Cirka 200 personer fick studiemedel för forskarutbildning. Studiemedel med den högre bidragsnivån lämnades till cirka 1 200 studerande.

Lånebenägenheten för studerande på eftergymnasial nivå sjönk något under 2003. Cirka 82 % av studiemedelstagarna hade lån under 2003, jämfört med cirka 83 % under 2002. Övriga hade enbart bidrag. Under 2003 lämnades tilläggs lån till cirka 23 500 studerande, en ökning med cirka 21 % jämfört med 2002. Merkostnadslån lämnades till närmare 30 000 studerande, en minskning med cirka 9 % jämfört med 2002.

Regeringen bedömer att studiemedlen efter 2001 års studiestödsreform med en högre bidragsdel, ett högre fribelopp och möjligheten till tilläggs lån har fått en utformning som i hög grad innebär att personer kan studera utan att begränsas av sina ekonomiska resurser.

Under 2003 fick cirka 21 000 vuxenstuderande **rekryteringsbidrag**, varav cirka 4 100 fick bidrag för studier på grundskolenivå, cirka 14 600 för studier på gymnasienivå och närmare 2 700 för studier på båda nivåerna. Antalet studerande motsvarar 70 % av de medel som fanns tillgängliga för bidraget för 2003. Orsaken till att många kommuner inte förbrukat sina resursramar är enligt regeringen bl.a. att det tar tid att utveckla de administrativa formerna för att hantera rekryteringsbidraget, men man gör också bedömningen att nyttjandegraden kommer att öka under 2004. Bidraget kan utgå med ett generellt eller ett högre belopp. Drygt 53 % av de studerande fick det högre beloppet. Drygt 29 % av de studerande var män. Av det totala antalet studerande med rekryteringsbidrag under 2003 rekryterades närmare 75 % från målgruppen arbetslösa, drygt 22 % från gruppen som riskerar arbetslöshet och närmare 3 % från gruppen personer med funktionshinder som behöver extra studietid för att uppnå studiemålen. Av de studerande har 93 % läst på heltid. Endast 2 % valde en studietakt på 20 %.

Bidrag till vissa **funktionshindrade** elever i gymnasieskolan (Rh-bidrag) lämnades till drygt 400 studerande under 2003. Bidrag för att delta i tecken-språksutbildning för föräldrar utbetalades 2003 till cirka 260 föräldrar.

Antalet högskolestuderande med synskada eller annat **läshandikapp** som utnyttjade Talboks- och punktskriftsbibliotekets studentlitteraturservice 2003 var 1 100, en ökning med 26 %. Regeringen bedömer att utbyggnaden av högskolan sedan slutet av 1990-talet har inneburit ett ökat antal studenter, vilket också lett till en ökning av antalet funktionshindrade i högskolan.

Bidrag vid korttidsstudier fördelades 2003 till cirka 11 500 personer, vilket är en minskning med drygt 5 500 personer jämfört med 2002. Regeringen menar att minskningen i huvudsak beror på att riksdagen under 2002 tillfälligt anslag extra medel för stödet och att denna möjlighet saknades för 2003. Regeringen bedömer att resultatet av verksamheten bidrar till att uppfylla målen för studiestödsverksamheten.

Anslag m.m. för budgetåret 2005

25:1 Studiehjälp m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anvisa det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet, 3 289 922 000 kr, för budgetåret 2005 under anslaget 25:1 *Studiehjälp m.m.*

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 25:1 *Studiehjälp m.m.* för budgetåret 2005 anvisar ett ramanslag på 3 289 922 000 kr. Anslaget finansierar studiebidrag, inackorderingstillägg och extra tillägg till ungdomar som studerar på gymnasienivå. Studiebidraget utgår 10 månader per år med 950 kr per månad. Anslagsbeloppet påverkas av att antalet ungdomar i aktuell ålder

är fler än tidigare och utgifterna beräknas därför öka med omkring 190 miljoner kronor under 2005.

U t s k o t t e t tillstyrker regeringens förslag till anslagsbelopp.

25:2 Studiemedel m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anvisa det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet, 10 402 918 000 kr, för budgetåret 2005 under anslaget 25:2 *Studiemedel m.m.* och därmed avslå motionsyrkanden om andra belopp. Jämför *särskilda yttranden 1 (m) och 2 (fp)*.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 25:2 *Studiemedel m.m.* för budgetåret 2005 anvisar ett ramanslag på 10 402 918 000 kr.

Anslaget finansierar utgifter för studiemedel i form av studiebidrag och pensionsavgifter. Utgiftsnivån är främst beroende av antalet studiestödsplatser. Därutöver påverkas utgiften av bl.a. de studerandes studieomfattning, studietid, benägenhet att utnyttja studiebidraget samt uppgiven inkomst som överstiger friloppsgränserna. Utgiften på anslaget påverkas också av ersättningsnivåns koppling till prisbasbeloppet. En sådan uppräknig av anslaget har gjorts. En överföring till anslag 25:4 *Rekryteringsbidrag* för att finansiera de s.k. kombinationsutbildningarna innebär att utgifterna beräknas minska med cirka 50 miljoner kronor 2005. Från och med 2006 beräknas utgifterna på anslaget öka med 450 miljoner kronor till följd av att ett barntillägg för studerande har aviserats av regeringen. Regeringen meddelar vidare att 100 miljoner kronor avsätts fr.o.m. den 1 juli 2006 och totalt 250 miljoner kronor fr.o.m. 2007 för att förändra studiestödssystemet så att fler äldre får möjlighet att finansiera sin utbildning med studiemedel.

Tidigare överföringar av utbildningar till studiemedelssystemet ökar utgifterna med 21 miljoner kronor. Både antalet studerande med det generella och det högre bidraget väntas minska 2005 och utgifterna på anslaget beräknas därför bli 240 miljoner kronor lägre än anslagna medel 2004.

Moderaterna föreslår i motion 2004/05:Ub419 yrkande 1 att anslaget minskas med 130 430 000 kr eftersom man gör en annan prognos av antalet studerande. Anslaget 25:2 föreslås även bestrida utgifter för korttidsstudier, men med en oförändrad anslagsnivå (se vidare under 25:7).

Även Folkpartiet gör i motion 2004/05:Ub485 yrkande 2 en annan prognos än regeringen vad gäller antalet studerande och minskar anslagsbeloppet med 200 miljoner kronor. I motion 2004/05:Ub321 yrkande 1 föreslår Folkpartiet att totalbeloppet för alla studerande skall höjas med 400 kr per månad och att uppräknig därefter sker i förhållande till prisutvecklingen. Höjningen medför en kostnad om cirka 400 miljoner kronor per år och täcks av Folkpartiets övriga förändringar i systemet. Folkpartiet föreslår i samma motion (yrkande 5) också att den högre bidragsnivån för vuxna som läser på gymnasienivå sänks från 82 till 60 %.

U t s k o t t e t har inget att invända mot regeringens medelsberäkning. Riksdagen bör med avslag på motionsyrkandena anvisa 10 402 918 000 kr. Förslaget om höjt totalbelopp avvisas då detta inte ryms inom den av riksdagen fastlagda utgiftsramen för 2005.

25:3 Studiemedelsräntor m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anvisa det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet, 5 343 723 000 kr, för budgetåret 2005 under anslaget 25:3 *Studiemedelsräntor m.m.*

Riksdagen bör vidare godkänna regeringens förslag om upplåning för studielån.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 25:3 *Studiemedelsräntor m.m.* för budgetåret 2005 anvisar ett ramanslag på 5 343 723 000 kr.

Anslaget finansierar räntor på och avskrivningar av studielån som tas upp i Riksgäldskontoret samt avskrivningar av äldre typer av studielån.

En övervägande del av anslagsbelastningen utgörs av räntekostnader för lån tagna i Riksgäldskontoret. Till följd av att återbetalningarna i det nya annuitetslånet ännu är relativt begränsade fortsätter den totala skuldstocken och därmed räntekostnaderna att öka för 2005.

Regeringen föreslår också att riksdagen skall godkänna att under 2005 **lån tas upp i Riksgäldskontoret** för studielån intill ett belopp om 140 miljarder kronor.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen tillstyrker det föreslagna anslagsbeloppet. Riksdagen bör också godkänna att under 2005 lån tas upp i Riksgälden intill ett belopp om 140 miljarder kronor.

25:4 Rekryteringsbidrag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anvisa det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet, 1 805 811 000 kr, för budgetåret 2005 under anslaget 25:4 *Rekryteringsbidrag*. Därmed avvisar riksdagen yrkanden om avskaffande av anslaget respektive andra belopp under anslaget.

Jämför *särskilda yttranden 1(m), 2 (fp), 3 (kd) och 4 (c)*.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 25:4 *Rekryteringsbidrag* för budgetåret 2005 anvisar ett ramanslag på 1 805 811 000 kr.

Utgifterna är främst beroende av kommunernas förmåga att rekrytera vuxna till studier. Utgifterna på anslaget påverkas också av ersättningsnivåns koppling till prisbasbeloppet. En sådan uppräkningskoppling av anslaget har gjorts.

Anslaget infördes 2003. Regeringen menar att kommunerna nu har kommit till rätta med de svårigheter med att få i gång rekryteringsverksamheten som

initialt uppstod och bedömer därför att rekryteringen successivt kommer att öka. Vidare kommer de politiska prioriteringar som gjorts i 2003 och 2004 års vårpropositioner att innebära att uppbyggnaden av rekryteringsbidraget fortsätter samtidigt som den s.k. kombinationsutbildningen slutförs under budgetåret 2005. Utgifterna beräknas därför öka under 2005 med cirka 350 miljoner kronor jämfört med 2004, varav satsningen på den s.k. kombinationsutbildningen utgör drygt 200 miljoner kronor.

Moderaterna avvisar i motion 2004/05:Ub419 yrkande 1 rekryteringsbidraget och föreslår att anslagsposten avskaffas. Detta är en följd av att Moderaterna under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning samlar alla vuxenutbildningar i en anslagspost.

Även Folkpartiet vill avskaffa anslaget i motion 2004/05:Ub485 yrkande 2 med motiveringen att det är orättvist att personer som är över 25 år och redan har gjort sitt inträde på arbetsmarknaden skall gynnas i studiemedelssystemet.

Kristdemokraterna föreslår i motion 2004/05:Ub469 yrkande 9 ett tillägg på anslaget med 20 miljoner kronor. Medlen motsvarar den del av anslaget 25:7 *Bidrag till vissa organisationer m.m.* som Folkpartiet anser bör behållas (se vidare under 25:7).

Centerpartiet föreslår i motion 2004/05:Ub448 att anslaget för rekryteringsbidrag skall öka med 50 miljoner kronor. 20 miljoner kronor av dessa överförs från anslaget 25:7 *Bidrag till vissa organisationer m.m.* (se vidare under 25:7). Motionärerna menar att det ur perspektivet livslångt lärande är fel att rekryteringsbidrag inte kan erhållas av personer över 50 år.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen anvisar det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet för rekryteringsbidrag och därmed också avslår motioner om avskaffande av anslaget och andra anslagsberäkningar. Utskottet vill erinra om att inom ramen för de tillfälliga resurserna får rekryteringsbidrag lämnas till personer mellan 25 och 55 år som är anställda inom verksamhet som helt eller till betydande del finansieras av kommuner eller landsting.

25:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anvisa det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet, 61 520 000 kr, för budgetåret 2005 under anslaget 25:5 *Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk*.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 25:5 *Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk* för budgetåret 2005 anvisar ett ramanslag på 61 520 000 kr.

Anslaget finansierar dels kostnader för resor och boende för döva och hörselskadade elever vid riksgymnasierna i Örebro och för elever vid Rh-anpassad gymnasial utbildning i Göteborg, Kristianstad, Stockholm och

Umeå, dels kostnader för anordnande av teckenspråksutbildning för vissa föräldrar och utgifter för deltagandet i utbildningen.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen tillstyrker det föreslagna anslagsbeloppet.

25:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anvisa det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet, 28 073 000 kr under anslaget 25:6 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål*.

Riksdagen bör vidare ge regeringen det begärda bemyndigandet att under 2005 beställa produktion av viss studielitteratur.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 25:6 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* för budgetåret 2005 anvisar ett ramanslag på 28 073 000 kr.

Anslaget finansierar stöd till produktion av studielitteratur för högskolestuderande som är synskadade, rörelsehindrade eller dyslektiker och disponeras av Talboks- och punktskriftsbiblioteket. Budgetåret 2004 tillfördes anslaget 2 miljoner kronor. För 2005 bedöms behovet av studielitteratur vara oförändrat.

Regeringen begär också riksdagens bemyndigande att under 2004 för ramanslaget 25:6 **beställa produktion av studielitteratur** som inklusive tidigare gjorda åtaganden innebär utgifter på högst 4 000 000 kr efter 2005.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen tillstyrker det föreslagna anslagsbeloppet. Riksdagen bör också bemyndiga regeringen att för ramanslaget 25:6 beställa produktion av studielitteratur i den omfattning som regeringen begärt.

25:7 Bidrag till vissa organisationer m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anvisa det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet, 63 759 000 kr, för budgetåret 2005 under anslaget 25:7 *Bidrag till vissa organisationer m.m.* och därmed avslå motionsyrkanden om att avskaffa anslaget och om andra belopp.

Jämför *särskilda yttranden 1 (m), 2 (fp), 3 (kd) och 4 (c)*.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 25:7 *Bidrag till vissa organisationer m.m.* för budgetåret 2005 anvisar ett ramanslag på 63 759 000 kr.

Anslaget finansierar bidrag vid studier under kortare tid och fördelas av LO, TCO och Statens institut för särskilt utbildningsstöd (Sisus). Bidrag utgår för vissa studiecirklar, kortare kurser vid folkhögskola, viss kommunal och statlig vuxenutbildning samt vuxenutbildning för utvecklingsstörda.

Moderaterna föreslår i motion 2004/05:Ub419 yrkande 1 att anslaget avskaffas och att medel för korttidsstudier hanteras inom studiemedelssystemet.

I motion 2004/05:Ub485 yrkande 2 föreslår Folkpartiet en minskning av anslaget med 40 miljoner kronor.

Kristdemokraterna och Centerpartiet föreslår att anslaget avskaffas. I motion 2004/05:Ub469 yrkande 9 respektive 2004/05:Ub448 hävdas att huvudmannen för bidrag för korttidsstudier bör vara Centrala studiestödsnämnden snarare än fackförbund. Anslagsposten stryks därför men 20 miljoner kronor, motsvarande det korttidsstudiestöd som fördelas av Sisus, läggs till 25:4 *Rekryteringsbidrag*.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen tillstyrker det föreslagna anslagsbeloppet och därmed också avslår yrkanden om andra belopp och avskaffande av anslaget. Utskottet anser, liksom tidigare (bet. 2003/04:UbU2), att rekryteringen till korttidsstudier underlättas om bidraget fördelas av LO, TCO och Sisus.

Beloppet för studiebidrag inom studiehjälpen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå förslaget om höjning av studiebidraget från den 1 juli 2006.

Jämför *reservation 1 (kd)*.

Motionen

Kristdemokraterna anser i motion 2004/05:Ub469 yrkande 1 att studiebidragsdelen i studiehjälpen skall höjas och föreslår en nivå på 1 050 kr per månad. Höjningen bör träda i kraft den 1 juli 2006.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandet. Utskottet behandlade ett liknande yrkande under förra riksmötet (bet. 2003/04:UbU2) och hänvisade då till Regeringskansliets beredning av Studiehjälpsutredningens betänkande *Ekonomiskt stöd vid ungdomsstudier* (SOU 2003:28). Utredarens uppdrag var att klargöra studiehjälpens syfte, dess roll som studiestöd i relation till olika ekonomiska samhällsstöd, främst på det familjepolitiska området, samt graden av måluppfyllelse i systemet. Eftersom beredningsarbetet fortfarande pågår anser utskottet att riksdagen bör avvakta detta innan beslut fattas om studiehjälpens utformning.

Studiemedel till studenter med barn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå yrkanden om förändringar vad gäller studiemedel till studerande med barn med hänvisning till kommande förslag från regeringen.

Jämför *reservationerna 2 (fp) och 3 (kd)*.

Motionerna

Folkpartiet föreslår i motion 2004/05:Ub321 yrkande 2 att studenter och övriga vuxenstuderande med barn skall ges möjlighet att erhålla tilläggsån på 3 000 kr i månaden. Förslaget finansieras genom att man avskaffar möjligheten till ett motsvarande tilläggsån till personer över 25 år som haft hög arbetsinkomst de senaste åren. Folkpartiet menar att det är ett stort problem att trygghetssystemen inte alls harmoniserar med de studerandes situation.

Kristdemokraterna föreslår i motionerna 2004/05:Ub441 yrkande 8 och 2004/05:Sf363 yrkande 24 att ett barntillägg införs i studiemedelssystemet. Barntillägget bör enligt Kristdemokraterna beräknas per barn, inte per student. Motionärerna pekar på att utformningen av regeringens reform inte har preciserats och uppger att man kommer att följa utvecklingen i denna fråga noga.

U t s k o t t e t konstaterar att regeringen aviserat att barntillägg för studerande med barn kommer att införas budgetåret 2006. Riksdagen bör därför avslå motionsyrkandena i avvaktan på regeringens förslag.

Bidragsandelen i studiemedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå förslag om höjning av bidragsdelen i studiemedelssystemet.

Jämför *reservationerna 4 (kd) och 5 (c)*.

Motionerna

Kristdemokraterna framför i motion 2004/05:Ub469 yrkande 5 att principen hälften lån och hälften bidrag på sikt bör gälla för studiemedlen för universitets- och högskolestudier. I ett första steg skall bidragsdelen höjas till 36 % av totalbeloppet höstterminen 2006. För detta har Kristdemokraterna beräknat en höjning av anslaget till studiemedel med 150 miljoner kronor för 2006 och med 300 miljoner kronor mer 2007.

Centerpartiet vill enligt motion 2004/05:Ub276 yrkande 10 att bidrag och lån skall utgöra vardera 50 % av totalbeloppet i studiemedelssystemet. Liknande yrkande framförs i motion 2004/05:Ub324 (c) yrkande 2.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandena. Utskottet behandlade liknande yrkanden under förra riksmötet (bet. 2003/04:UbU2) och anförde då följande. Studiemedelssystemet skall göra det möjligt för människor att studera oavsett vilka ekonomiska resurser de har själva. Bidragsnivån i studiemedlen har visat sig ha stor betydelse för systemets rekryteringsfrämjande förmåga. Av den anledningen höjdes också den normala bidragsnivån högst påtagligt när det nya studiemedelssystemet trädde i kraft den 1 juli 2001 (prop. 1999/2000:10, bet. UbU7, rskr. 96). Värdet av en hög bidragsandel är således väl känd av regeringen. Ett tillkännagivande om att på sikt – men utan angivande av tidpunkt – höja bidragsdelen till 50 % av totalbeloppet är enligt utskottets mening inte lämpligt. Varje höjning av bidragsnivån får stora effekter på statens kostnader, och måste därför vägas mot andra viktiga ändamål inom utbildningssektorn eller andra samhällssektorer. Den höjning av bidragsnivån till 36 % av totalbeloppet som förordas i Kristdemokraternas motion, ryms inte inom den beräkning av utgifterna för åren 2006 och 2007 som riksdagen nyligen har godkänt (prop. 2004/05:1 volym 1 punkterna 11 och 12, bet. FiU1).

Stöd till högre utbildning på minoritetsspråk

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett yrkande om att studenter som läser på ett minoritetsspråk utomlands skall få ett särskilt bidrag till merkostnader. Utskottet hänvisar till möjligheterna till merkostnadslån.

Motionen

Vikten av att de nationella minoritetsspråken i Sverige får stöd från samhället för att hållas levande tas upp i motion 2004/05:Ub353 (fp). Motionären pekar på att det är svårt att i Sverige ge högre utbildning på minoritetsspråken, medan dessa språk har en betydligt starkare ställning i andra länder. Det bör därför vara möjligt att få ett särskilt stöd för att bedriva studierna utomlands. Stödet bör utformas som ett utökad studiebidrag som söks hos CSN.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandet. Utskottet behandlade motsvarande motionsyrkande under förra riksmötet (bet. 2003/04:UbU2). Liksom då hänvisar utskottet till de regler som gäller för studiemedel vid studier utomlands som tar hänsyn till kostnadsläget i studielandet. För merkostnader i form av resor och studieavgifter kan studenten få särskilt lån. Dessa regler gäller för studiemedelsberättigade studier utomlands, oavsett ämne. Motionen handlar om att merkostnader för den som läser på ett minoritetsspråk skulle

finansieras med bidrag. Utskottet är inte berett att ställa sig bakom en särbehandling av studier just på minoritetsspråk.

Inkomstprövningen vid beviljande av studiemedel (fribeloppet)

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om att avskaffa inkomstprövningen i studiemedlet. Yrkandet om höjning av fribeloppsgränsen bör också avslås.

Jämför *reservationer 6 (m), 7 (fp) och 8 (kd)*.

Gällande bestämmelser

Studiemedel med fullt belopp lämnas bara om den studerandes inkomst under ett kalenderår inte är högre än ett visst belopp, kallat fribeloppet. Har den studerande högre inkomst än fribeloppet reduceras det belopp som hon eller han kan få i studiemedel för det halvåret med 50 % av den del av inkomsten som överstiger fribeloppet. Bidragsdelen och lånedelen minskas proportionellt (3 kap. studiestödslagen).

Motionerna

Moderaterna menar i motion 2004/05:Ub259 att högre utbildning skall löna sig även ekonomiskt och att ett sätt att bidra till högre lönsamhet är att försöka minska studenternas skuldsättning. Moderaterna föreslår därför att fribeloppsgränsen avskaffas (yrkande 2). Liknande yrkanden framförs i motionerna 2004/05:Ub207 (m), 2004/05:Ub232 (m) och 2004/05:Ub290 (m) yrkande 2. I motionerna hävdas att den studerande själv skall få bestämma över sin ekonomi och att studielånet ändå alltid skall betalas tillbaka.

Folkpartiet begär i motion 2004/05:Ub321 yrkande 8 att regeringen skall återkomma till riksdagen med en strategi för hur fribeloppsgränsen skall avskaffas. Fribeloppet leder enligt Folkpartiet i många fall till att arbete bestraffas så att studenter drabbas av marginaleffekter och fastnar i en fälla där det är svårt att påverka sin egen ekonomiska situation. Fribeloppet bör höjas för att undan för undan tas bort helt och Folkpartiet föreslår (yrkande 9) att gränsen för vad en student får tjäna innan studiemedlen skärs ner inledningsvis skall höjas från 250 % till 300 % av basbeloppet.

Kristdemokraterna menar i motion 2004/05:Ub469 yrkande 6 att inkomsttaket (fribeloppet) skall tas bort, dvs. det skall vara fritt för studenter att komplettera bidragsdelen med eget arbete utan att bidragsdelen i studiemedlen påverkas. Ett högre bidrag kombinerat med borttaget inkomsttak ger möjlighet att minska studielånen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena. Liksom när motsvarande yrkanden behandlades vid förra riksmötet (bet. 2003/04:UbU2) hänvisar utskottet till att med de regler som gäller i dag finns det goda möjligheter för studenter att begränsa sin skuldsättning om de har arbetsinkomster vid sidan av studiemedlen. Om inkomstprövningen skulle avskaffas utan några andra förändringar av studiemedelssystemet skulle även personer med mycket höga inkomster få rätt till bidragsdelen. Det skulle kunna leda till stora kostnadsökningar för staten som enligt utskottets mening inte är skäliga.

Studiemedelsbelopp i direkt proportion till uppnådda studieresultat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör inte uttala sig för ett system med ”peng per poäng”.
Jämför *reservation 9 (fp)*.

Motionen

Folkpartiet menar i motion 2004/05:UbU321 yrkande 6 att studiemedelssystemet måste bli mer flexibelt och följsamt i förhållande till den enskilde studenten och föreslår att fler avklarade poäng skall leda till en successiv upptrappning av studiestödet, ”peng per poäng”. Man menar att modellen uppmuntrar till flit men gör det också möjligt för studenter med en tillfällig svacka i sina studier att fortsätta sin utbildning på lägre fart utan att helt bli utan ekonomiskt stöd.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandet. Riksdagen har behandlat motsvarande yrkande flera gånger tidigare, senast hösten 2003 (bet. 2003/04:UbU2). Liksom då hänvisar utskottet till att Studiestödsutredningen kom fram till att nackdelarna med ett sådant system överväger fördelarna (*Sammanhållet studiestöd*, SOU 1996:90 s. 113 f.). Utskottet delar utredningens uppfattning att huvudprincipen bör vara att studiestödet inte skall verka styrande på valet av utbildning. Om ett system med ”peng per poäng” infördes skulle det kunna förstärka lockelsen för studenter att välja kurser som anses lätta framför sådana som anses mer krävande.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i reservationen.

1. Beloppet för studiebidrag inom studiehjälpen (punkt 2) – kd av Torsten Lindström (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Ub469 yrkande 1.

Ställningstagande

Kristdemokraterna anser att studiebidragsdelen i studiehjälpen skall höjas och föreslår en nivå på 1 050 kr per månad. Denna förändring bör träda i kraft den 1 juli 2006.

2. Studiemedel till studenter med barn (punkt 3) – fp av Ulf Nilsson (fp) och Ana Maria Narti (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Ub321 yrkande 2 samt avslår motionerna 2004/05:Ub441 yrkande 8 och 2004/05:Sf363 yrkande 24.

Ställningstagande

Studerande föräldrar befinner sig i en mycket utsatt ekonomisk situation och åtgärder för att förbättra den behöver vidtas. Folkpartiet anser att studenter och övriga vuxenstudierande med barn skall ges möjlighet till tilläggsån på 3 000 kr i månaden. Resurserna till detta anvisar Folkpartiet genom att avskaffa möjligheten till ett motsvarande tilläggsån till personer över 25 år som haft hög arbetsinkomst de senaste åren.

3. Studiemedel till studenter med barn (punkt 3) – kd

av Torsten Lindström (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2004/05:Ub441 yrkande 8 och

2004/05:Sf363 yrkande 24

samt avslår motion

2004/05:Ub321 yrkande 2.

Ställningstagande

Kristdemokraterna har i flera år krävt införandet av ett särskilt barntillägg i studiemedlen. Regeringen har äntligen aviserat en satsning 2006 men inte specificerat utformningen av barntillägget i budgetpropositionen. Vi anser att införandet av ett barntillägg måste beräknas per barn, inte per student. I vår budgetmotion finansieras även en höjning av garantinivån i föräldraförsäkringen till 230 kr per dag, något som särskilt skulle gynna studenter som får barn under studietiden.

4. Bidragsandelen i studiemedel (punkt 4) – kd

av Torsten Lindström (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2004/05:Ub469 yrkande 5

samt avslår motionerna

2004/05:Ub276 yrkande 10 och

2004/05:Ub324 yrkande 2.

Ställningstagande

Studiestödet skall konstrueras så att många attraheras av högre studier samtidigt som det uppmuntrar till personligt ansvarstagande för den egna ekonomin och därmed också indirekt för samhällets ekonomi. På sikt bör principen hälften bidrag, hälften lån gälla. Kristdemokraterna föreslår att bidragsdelen höjs till 36 % av totalbeloppet höstterminen 2006. Därför satsar vi 150 miljoner kronor mer än regeringen 2006 och 300 miljoner kronor mer 2007.

5. Bidragsandelen i studiemedel (punkt 4) – c

av Sofia Larsen (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:
 Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna
 2004/05:Ub276 yrkande 10 och
 2004/05:Ub324 yrkande 2
 samt avslår motion
 2004/05:Ub469 yrkande 5.

Ställningstagande

Ett nytt och förbättrat studiefinansieringssystem bör byggas där bidrag och lån skall utgöra vardera 50 % av totalbeloppet i studiemedelssystemet. Även återbetalningsreglerna bör förändras. Systemets viktigaste uppgift bör vara att förverkliga samhällets intresse i att den enskilde medborgaren satsar på högre utbildning och att främja rekryteringen genom att undanröja sociala och ekonomiska hinder för högre studier.

6. Inkomstprövningen vid beviljande av studiemedel (fribeppet) (punkt 6) – m

av Margareta Pålsson (m), Tobias Billström (m) och Ewa Björling (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:
 Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna
 2004/05:Ub207,
 2004/05:Ub232,
 2004/05:Ub259 yrkande 2 och
 2004/05:Ub290 yrkande 2
 samt avslår motionerna
 2004/05:Ub321 yrkandena 8 och 9 samt
 2004/05:Ub469 yrkande 6.

Ställningstagande

Högre utbildning skall löna sig även ekonomiskt. Ett sätt att bidra till högre lönsamhet är att på olika sätt försöka minska studenternas skuldsättning. Bland annat vill vi helt ta bort fribeppet och göra det möjligt för studenterna att arbeta utan att få minskade studiemedel. Kopplingen mellan inkomst och möjligheten att låna i studiemedelssystemet måste tas bort eftersom det är

studenten själv som skall avgöra hur han eller hon vill lägga upp sitt liv, inte staten.

7. Inkomstprövningen vid beviljande av studiemedel (fribeppet) (punkt 6) – fp

av Ulf Nilsson (fp) och Ana Maria Narti (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2004/05:Ub321 yrkandena 8 och 9

samt avslår motionerna

2004/05:Ub207,

2004/05:Ub232,

2004/05:Ub259 yrkande 2,

2004/05:Ub290 yrkande 2 och

2004/05:Ub469 yrkande 6.

Ställningstagande

Reglerna om fribeppet leder i många fall till att arbete bestraffas så att studenter drabbas av väldiga marginaleffekter. Studenten fastnar i en fälla där det är mycket svårt att påverka sin egen ekonomiska situation. Folkpartiet anser att fribeppet skall höjas för att undan för undan tas bort helt. I ett första steg föreslår vi att gränsen för vad en student får tjäna innan studiemedlen skärs ner, skall höjas från 250 % till 300 % av basbeppet. Det vore en kännbar förbättring för de individer det gäller, samtidigt som kostnaden för samhället är försumbar eftersom få studenter tjänar så mycket att de når upp till basbeloppsgränsen.

8. Inkomstprövningen vid beviljande av studiemedel (fribeppet) (punkt 6) – kd

av Torsten Lindström (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2004/05:Ub469 yrkande 6

och avslår motionerna

2004/05:Ub207,

2004/05:Ub232,

2004/05:Ub259 yrkande 2,

2004/05:Ub290 yrkande 2 samt

2004/05:Ub321 yrkandena 8 och 9.

Ställningstagande

Vi anser att inkomsttak (fribeloppet) skall tas bort, dvs. det skall vara fritt för studenter att komplettera bidragsdelen med eget arbete utan att bidragsdelen påverkas. Ett högre bidrag kombinerat med borttaget inkomsttak ger möjlighet att minska studielånen. Den enskilde studenten uppmuntras till personligt ansvarstagande för sin ekonomi. Uppmuntran i kombination med krav när det gäller studieresultat är en god modell för framtidens studiestöd. Kristdemokraterna vill vidare höja den övre åldersgränsen för att kunna få studiemedel.

9. Studiemedelsbelopp i direkt proportion till uppnådda studieresultat (punkt 7) – fp

av Ulf Nilsson (fp) och Ana Maria Narti (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion
2004/05:Ub321 yrkande 6.

Ställningstagande

Studiemedelssystemet måste bli mer flexibelt och följsamt i förhållande till den enskilde studenten. Studiemedel skall utbetalas med utgångspunkt i hur många högskolepoäng som en studerande tar under en termin men bör differentieras i jämförelse med dagens system. Principen ”peng per poäng” bör därför genomföras. Fler avklarade poäng leder till en successiv upptrappning av studiestödet. Modellen uppmuntrar till flit men gör det också möjligt för studenter med en tillfällig svacka i sina studier att fortsätta sin utbildning på lägre fart utan att helt bli utan ekonomiskt stöd.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parantes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i yttrandet.

1. Anslag inom utgiftsområde 15 Studiestöd för budgetåret 2004, m.m. (punkt 1) – m

av Margareta Pålsson (m), Tobias Billström (m) och Ewa Björling (m).

En riksdagsmajoritet bestående av socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister beslutade den 24 november att fastställa ekonomiska ramar för de olika utgiftsområdena i den statliga budgeten och en beräkning av statens inkomster avseende 2005. Samtidigt fastställdes utgiftstaket för staten inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten för åren 2005 och 2006.

Moderaterna har i partimotionen 2004/05:Fi231 *En politik för arbete* och i kommittémotioner förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Våra förslag syftar till att bryta bidragsberoende och utanförskap, ge fler medborgare makt över den egna vardagen samt trygga goda statsfinanser och en långsiktig finansiering av välfärden. Vi vill satsa på offentliga kärnverksamheter som sjukvård, rättstrygghet och skola i stället för på bidragssystemen.

Vi föreslår en växling från subventioner och bidrag till omfattande skattesänkningar för alla, främst för låg- och medelinkomsttagare. Samtidigt värnar vi de människor som är i störst behov av gemensamma insatser och som har små eller inga möjligheter att påverka sin egen situation. Vi slår också fast att det allmänna skall tillföras resurser för att på ett tillfredsställande sätt kunna genomföra de uppgifter som måste vara gemensamma.

När riksdagens majoritet genom rambeslutet valt en annan inriktning av politiken deltar vi inte i det nu aktuella beslutet om anslagsfördelningen inom utgiftsområdet 15.

I det följande redovisar vi vilken fördelning på anslagen inom utgiftsområde 15 som vi förordade i vår anslagsmotion 2004/05:Ub419.

Rekryteringsbidraget avvisas och medel för korttidsstudier förs in i studiemedelanslaget. Hela studiemedelssystemet behöver en genomgripande förändring för att bli hållbart och transparent. Det innebär att medlen under såväl 25:4 *Rekryteringsbidrag* som 25:7 *Bidrag till vissa organisationer* flyttas till 25:2 *Studiemedel*. Förändringarna är en följd av att vi under Utgiftsområde 16 med vårt budgetalternativ samlar alla vuxenutbildningar i en anslagspost. Under 25:2 har vi minskat anslagsramen med 130 430 000 kr på grund av en annan prognos av antalet studerande.

2. Anslag inom utgiftsområde 15 Studiestöd för budgetåret 2004, m.m. (punkt 1) – fp

av Ulf Nilsson (fp) och Ana Maria Narti (fp).

Folkpartiet liberalernas budgetförslag för år 2005 syftar till att förändra de ekonomiska förutsättningarna så att en högre stabil tillväxt uppnås och att den dryga miljön människor som står utanför arbetsmarknaden får en möjlighet att komma in och bidra med en egen arbetsinsats. För att åstadkomma detta är det nödvändigt att fler arbetar och att statsskulden minskar. Ett viktigt verktyg för att uppnå detta är sänkta skatter på arbete och företagande. Våra utgiftsökningar avser främst bistånd, rättssäkerhet, utbildning, vård och omsorg samt förbättringar för handikappade. Vi uppnår utrymme för detta bl.a. genom åtgärder mot ohälsan och en reformerad arbetsmarknadspolitik.

Vårt förslag till utgiftsram för utgiftsområde 15 har emellertid avstyrkts av finansutskottet i budgetprocessens första steg. Då Folkpartiets budgetförslag är en helhet är det inte meningsfullt att delta i fördelningen på anslag inom utgiftsområdena. I det följande redovisas i sammanfattning innehållet i vårt budgetförslag för utgiftsområde 15.

Folkpartiet anser att studenterna under lång tid har fått stå tillbaka ekonomiskt genom att värdet av studiemedlen har urholkats med 40 % de senaste 15 åren. Vi föreslår en höjning av totalbeloppet för alla studerande med 400 kr per månad och att uppräknings därefter sker i förhållande till prisutvecklingen. Denna förbättring medför en kostnad om ca 400 miljoner kronor per år och täcks av Folkpartiets övriga förändringar inom systemet. Bland annat anser Folkpartiet att den högsta bidragsnivån för vuxna gymnasie-studerande bör sättas till 60 % av studiemedlet i stället för dagens 82 %. Med tanke på de avskrivningsmöjligheter som reglerna medger vid högre studier, kan en något högre lånedel accepteras. Folkpartiet minskar anslaget för studiemedel med 200 miljoner kronor eftersom vi har ett antagande om färre studenter än regeringen. Folkpartiet anser vidare att det är orättvist att personer som är över 25 år och redan gjort sitt inträde på arbetsmarknaden, ska gynnas i studiemedelsystemet och vi motsätter oss därför det rekryteringsbidrag som riktas till denna grupp. Vi minskar också anslaget 25:7 *Bidrag till vissa organisationer* med 40 miljoner kronor.

3. Anslag inom utgiftsområde 15 Studiestöd för budgetåret 2004, m.m. (punkt 1) – kd

av Torsten Lindström (kd).

Kristdemokraterna har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken än den regeringen och dess stödpartier föreslår.

Kristdemokraternas budgetalternativ tar sikte på att långsiktigt förbättra Sveriges tillväxtförutsättningar genom strukturella reformer för minskad ohälsa, förbättrad lönebildning och strategiska skattesänkningar på arbete och

sparande. Därigenom skapas förutsättningar för att sysselsättningen ska kunna öka i en sådan utsträckning att välfärden tryggas för alla.

En ekonomi som vilar på väl fungerande institutioner – såsom förutsägbart rättssystem, personligt ansvarstagande, god affärsetik och hederlighet i uppträdande människor emellan utmärks av ordning och låg osäkerhet. En sådan ordning uppkommer inte spontant utan bygger på att samhället grundas i en gemensam etik med dessa inslag. I vårt samhälle är det den etik som det klassiska kristna kulturarvet förmedlar. Det kostar både merarbete, tid och pengar att kompensera och reducera den osäkerhet som dåligt fungerande institutioner skapar.

Inom ramen för marknadsekonomi vill vi förena frihet och solidaritet. Grundläggande är individens frihet under ansvar. Enskilda initiativ och personligt ansvarstagande ska uppmuntras. Statens uppgift är att säkra en grundläggande ekonomisk trygghet för alla. Det sker genom socialpolitiken, skattesystemet, lagar och den offentliga verksamheten. Ett exempel på detta är gemensamt och solidariskt finansierad social service som alla medborgare har rätt till, men också stor frihet för individen att välja vem som skall tillhandahålla denna service.

Arbetsmarknaden måste göras mer flexibel och den kraftigt ökande sjukfrånvaron måste mötas med en förbättrad arbetsmiljö och rehabilitering. Skatterna på arbete och företagande måste sänkas och på sikt anpassas till omvärldens betydligt lägre skattetryck. Det svenska konkurrenstrycket måste förbättras. Vidare måste den offentliga sektorn förnyas för att bättre möta konsumenternas/brukarnas behov och bättre tillvarata personalens kompetens och idéer. Dessutom måste valfriheten inom familjepolitiken öka, rättsväsendet återupprättas, pensionärernas ekonomiska situation stärkas, och infrastrukturen förbättras. Kristdemokraterna anser också att statens lånebehov kan minskas jämfört med regeringens förslag genom ett starkare finansiellt sparande och genom en snabbare avveckling av det statliga ägandet av bolag som verkar på den konkurrensutsatta marknaden.

Målet med våra reformer på dessa områden är att skapa förutsättningar för en uthållig tillväxt på åtminstone tre procent över en konjunkturcykel, där sysselsättningen kan öka utan att inflationen tar fart, där den enskildes valfrihet, personliga ansvar och välfärd kan öka utan politisk detaljstyrning, där den offentliga sektorn kan vitaliseras och möta ökande behov utan att jagas av krympande skattebaser, och där statens finanser blir mindre konjunkturkänsliga.

Riksdagsmajoriteten – bestående av socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister – har nu genom förslag till ramar för de olika utgiftsområdena samt beräkningen av statens inkomster ställt sig bakom en annan inriktning av politiken i det första rambeslutet om statsbudgeten. Därför redovisar vi i detta särskilda yttrande (i stället för i en reservation) den del av vår politik som rör utgiftsområde 15 och som vi skulle ha yrkat bifall till om vårt förslag till ramar hade vunnit riksdagens bifall i den första beslutsomgången.

Vi anser att bidrag till korttidsstudier fyller en funktion för dem som av olika skäl valt att inte vidareutbilda sig, eller som inte avslutat grund- eller gymnasieskola. Korttidsstudier kan ge dessa en introduktion till studier och ge en grund för en fortsatt utbildning. Vi menar dock att huvudmannen för verksamheten bör vara Centrala studiestödsnämnden snarare än fackförbund. Anslagsposten 25:7 *Bidrag till vissa organisationer m.m.* stryks därför men 20 miljoner kronor, motsvarande det korttidsstudiestöd som fördelas av Statens institut för särskilt utbildningsstöd, läggs till 25:4 *Rekryteringsbidrag*. Förslaget ligger i linje med den kristdemokratiska grundtanken att skapa ett enkelt och sammanhållet studiestödssystem.

4. Anslag inom utgiftsområde 15 Studiestöd för budgetåret 2004, m.m. (punkt 1) – c

av Sofia Larsen (c).

I riksdagen finns en majoritet – bestående av socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister – för förslagen i budgetpropositionen för budgetåret 2005 om ekonomiska ramar för de olika utgiftsområdena samt beräkningen av statens inkomster avseende år 2005 i den statliga budgeten. Samma majoritet har också uttalat sitt stöd gällande beräkningen av det offentliga utgiftstaket samt förslaget om preliminära utgiftstak för åren 2005 och 2006.

Centerpartiets budgetalternativ – med förslag till utgiftstak, anslagsfördelning och skatteförändringar – skall ses som en helhet, där inte någon eller några delar kan brytas ut och behandlas isolerat från de andra.

Centerpartiet vill ha ett samhälle där fokus finns på det friska och inte på det sjuka. Att mer än 20 % av den arbetsföra befolkningen är i arbetsåtgärder, öppen arbetslöshet, sjukskrivning eller förtidspension, är inte tillfredsställande. Alla dessa människor är en resurs. Varje individ kan, med en annan syn, ges möjlighet att bidra med vad han eller hon kan prestera.

För att uppnå en positiv förändring fordras ett annat tänkande, där individen ges självkänsla och självbestämmande och där samhället ser till människan i första hand och inte till systemet som i dag. Ett samhälle som bygger på federalismens principer där individen och lokalsamhället är grunden. Centerpartiet inleder en förändringsprocess bl.a. genom att sänka skatterna för låg- och medelinkomsttagare.

Den globala tillväxten, energiförsörjningen och den därmed sammanhängande miljöproblematiken väcker stora frågor om framtiden. Den långsiktiga lösningen för en hållbar energiförsörjning är ett samhälle som använder förnyelsebara resurser. Centerpartiet vill genom vårt budgetalternativ beträda vägen som leder in i kretsloppssamhället.

Näringsliv och företagande är grunden för ett blomstrande samhälle. Ett Sverige där företagande är minst lika naturligt som anställning måste vara ett framtidsmål.

I allt från skolan till myndigheter måste vikten av företagande och företagssamhet uppmuntras. Allt detta tillsammans med en tydlig bild av ett framtida

hållbart och grönt samhälle är bärande delar i den resa in i framtiden som Centerpartiets budgetmotion anslår.

Vi menar att bidraget vid korttidsstudier är viktigt för att rekrytera personer med kort tidigare utbildning och stimulera till längre studier. Däremot anser vi att statligt studiestöd inte skall fördelas av olika fackliga intresseorganisationer, såsom är fallet när det gäller anslag 25:7 *Bidrag till vissa organisationer*. Vi föreslår i stället att Centrala studiestödsnämnden och Statens institut för särskilt utbildningsstöd ges ansvar för fördelning av korttidsstudiestöd respektive timersättning till deltagare i särvtux. Vi vill därmed avskaffa anslaget 25:7 *Bidrag till vissa organisationer* och i stället stärka anslaget 25:4 *Rekryteringsbidrag* med 20 miljoner kronor. Vi anser också att det ur perspektivet livslångt lärande är fel att rekryteringsbidrag inte går till personer över 50 år. Vi menar att det inte finns skäl att ha en sådan övre åldersgräns. Vi föreslår att rekryteringsbidraget förstärks med sammanlagt 50 miljoner kronor.

5. Ökat belopp i studiehjälpen – kd

av Torsten Lindström (kd)

Kristdemokraterna anser att studiebidraget i studiehjälpen bör öka med 100 kr per månad från den 1 januari 2006.

6. Studerande med barn – m

av Margareta Pålsson (m), Tobias Billström (m) och Ewa Björling (m).

I en kommittémotion (2004/05:So358) föreslår Moderaterna att bostadsbidraget för barnfamiljer ersätts med ett extra barnbidrag per barn dels för ensamboende, dels för studerande föräldrar. Eftersom bostadsbidraget är inkomstprövat är detta en av flera viktiga faktorer som gör att det inte lönar sig att gå från bidrag till arbete eller att arbeta mer.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Regeringen har i proposition 2004/05:1 Budgetpropositionen för 2005, utgiftsområde 15 Studiestöd, föreslagit

1. att riksdagen godkänner att under 2005 lån tas upp i Riksgäldskontoret för studielån intill ett belopp om 140 000 000 000 kr (avsnitt 3.1.3),
2. att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2005 för ramanslag 25:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål beställa produktion av studielitteratur som inklusive tidigare gjorda åtaganden innebär utgifter på högst 4 000 000 kr efter 2005 (avsnitt 3.1.6),
3. att riksdagen för budgetåret 2005 anvisar anslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd i enlighet med uppställningen.

Motioner från allmänna motionstiden 2004

2004/05:Ub207 av Anders Sjölund (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om slopande av fribeloppsgränsen i studiemedelssystemet.

2004/05:Ub232 av Jan-Evert Rådström och Magdalena Andersson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om slopande av fribeloppsgränsen i studiemedelssystemet.

2004/05:Ub259 av Sten Tolgfors m.fl. (m):

2. Riksdagen beslutar avskaffa fribeloppsgränsen helt i enlighet med vad som anförs i motionen.

2004/05:Ub276 av Sofia Larsen m.fl. (c):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om införandet av ett nytt studiemedelssystem där bidrag och lån skall utgöra vardera 50 % av totalbeloppet.

2004/05:Ub290 av Lars Lindblad och Peter Danielsson (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om borttagandet av fribeloppsgränsen.

2004/05:Ub321 av Ulf Nilsson m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en höjning av totalbeloppet med 400 kr per månad.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avskaffa dagens tilläggs lån till personer över 25 år med arbetslivserfarenhet och föra över de resurserna till ett tilläggs lån för studerande med barn.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om studiemedel till vuxenstuderande.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om etablerandet av principen ”peng per poäng”.
8. Riksdagen begär att regeringen återkommer till riksdagen med en strategi för hur fribeloppsgränsen skall avskaffas enligt vad i motionen anförs.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en höjning av fribeloppsgränsen från 250 till 300 % av basbeloppet.

2004/05:Ub324 av Annika Carlsson och Johan Linander (c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införandet av ett nytt studiemedelssystem där bidrag och lån skall utgöra vardera 50 % av totalbeloppet.

2004/05:Ub353 av Heli Berg (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stöd till gymnasial och högre utbildning på minoritetsspråk.

2004/05:Ub419 av Sten Tolgfors m.fl. (m):

1. Riksdagen anvisar för budgetåret 2005 anslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd med de ändringar i förhållande till regeringens förslag som framgår av i motionen redovisad uppställning.

2004/05:Ub441 av Torsten Lindström m.fl. (kd):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om barntillägg i studiemedelssystemet.

2004/05:Ub448 av Sofia Larsen m.fl. (c):

Riksdagen anvisar för budgetåret 2005 anslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd med de ändringar i förhållande till regeringens förslag som framgår av i motionen redovisad uppställning.

2004/05:Ub469 av Torsten Lindström m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett nytt gymnasiestudiebidrag till 1 050 kr/månad.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att på sikt höja studiebidragsdelen till 50 %.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om avskaffande av fribeloppet utan att bidragsdelen i studiebidraget påverkas.
9. Riksdagen anvisar för budgetåret 2005 anslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd med de ändringar i förhållande till regeringens förslag som framgår av i motionen redovisad uppställning.

2004/05:Ub485 av Ulf Nilsson m.fl. (fp):

2. Riksdagen anvisar för budgetåret 2005 anslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd med de ändringar i förhållande till regeringens förslag som framgår av i motionen redovisad uppställning.

2004/05:Sf363 av Göran Hägglund m.fl. (kd):

24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa ett barntillägg i studiemedlen.

BILAGA 2

Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år 2005 inom utgiftsområde 15 Studiestöd

Utskottets förslag överensstämmer med regeringens förslag. Företrädarna för (m), (fp), (kd) och (c) har avstått från att delta i beslutet om anslag (se särskilda yttranden 1–4).

Belopp i 1 000-tal kronor

Politikområde Anslag	Anslags- typ	Regeringens förslag	Motionärernas avvikelser från regeringens förslag			
			(m)	(fp)	(kd)	(c)
25 Utbildningspolitik						
25:1 Studiehjälp m.m.	(ram)	3 289 922				
25:2 Studiemedel m.m.	(ram)	10 402 918	-130 430	-200 000		
25:3 Studiemedelsröntor m.m.	(ram)	5 343 723				
25:4 Rekryteringsbidrag	(ram)	1 805 811	-1 805 811	-1 805 811	+20 000	+50 000
25:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	(ram)	61 520				
25:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	(ram)	28 073				
25:7 Bidrag till vissa organisationer m.m.	(ram)	63 759	-63 759	-40 000	-63 759	-63 759
Summa för utgiftsområdet		20 995 726	-2 000 000	-2 045 811	-43 759	-13 759